

Блок 3. Очікування інвесторів та підготовка до аудиту

Заняття 7.

Очікування інвесторів/банків/контрагентів: що читають, що перевіряють, які «червоні прапорці» бачать одразу + вітрина української практики та професійних рішень

Додаток № 1 Орієнтовний перелік виключень

1. Діяльність, заборонена національним законодавством України або міжнародно-правовими актами, ратифікованими Україною.
2. Виробництво або торгівля будь-якими продуктами чи види діяльності, що вважаються незаконними відповідно до законів чи правил приймаючої країни або міжнародних конвенцій та угод, або такими, що підлягають міжнародній забороні чи поетапній ліквідації, наприклад, фармацевтичні препарати, пестициди, гербіциди та інші токсичні речовини (відповідно до Роттердамської конвенції, Стокгольмської конвенції та документу Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) "Фармацевтичні препарати: Обмеження у використанні та доступності"), озоноруйнівні речовини (згідно з Монреальським протоколом), ПХБ, дикі тварини та продукти, що охороняються відповідно до CITES, заборонена транскордонна торгівля відходами (згідно з Базельською конвенцією).
3. Виробництво або торгівля зброєю та боєприпасами¹, включно зі сумнівною зброєю або її критичними компонентами (ядерна зброя та радіоактивні боєприпаси, біологічна та хімічна зброя масового знищення, касетні бомби, протипіхотні міни, збагачений уран).
4. Виробництво або торгівля алкогольними напоями (крім пива та вина)².
5. Виробництво або торгівля тютюном².
6. Азартні ігри, казино та прирівняні до них підприємства.
7. Виробництво або торгівля радіоактивними матеріалами. Це не стосується придбання медичного обладнання, обладнання для контролю якості та будь-якого обладнання, де радіоактивне джерело вважається мінімальним та/або адекватно захищеним.
8. Виробництво або торгівля незв'язаними азбестовими волокнами. Це не стосується придбання та використання скріплених азбестоцементних листів, де вміст азбесту становить менше 20%.
9. Деструктивні методи рибальства та дрефтерний промисел у морському середовищі з використанням сіток довжиною понад 2,5 км.
10. Виробництво або діяльність, пов'язана зі шкідливими або експлуататорськими формами примусової праці³/ шкідливою дитячою працею⁴
11. Комерційні лісозаготівлі в тропічних вологих пралісах.
12. Виробництво або торгівля деревиною чи іншою продукцією лісозаготівельної діяльності, що не походить з лісів зі сталим лісокористуванням.
13. Виробництво, торгівля, зберігання або транспортування значних обсягів небезпечних хімічних речовин або використання небезпечних хімічних речовин у промислових масштабах. Небезпечні хімічні речовини включають бензин, керосин та інші нафтопродукти⁵.
14. Інвестиції, які можуть бути пов'язані зі знищенням⁶ або значним погіршенням стану територій, що знаходяться під особливою охороною (без належної компенсації відповідно до міжнародних стандартів).

15. Атомні електростанції (окрім заходів, що зменшують екологічну небезпеку існуючих активів) та шахти, основним джерелом видобутку яких є уран.
16. Пошук, розвідка та видобуток вугілля; наземні засоби транспорту та пов'язана інфраструктура, що в основному використовуються для вугілля; електростанції, теплові станції та когенераційні установки, що в основному працюють на вугіллі, а також пов'язані з ними відгалуження⁷.
17. Нетрадиційний пошук, розвідка та видобуток нафти з бітумінозних сланців, бітумінозних пісків або нафтових пісків.
18. В окремих секторах фінансові зобов'язання для конкретних нових проєктів будуть пов'язані з такими якісними умовами:
- a.** Великі проєкти з будівництва гребель та ГЕС використовують рекомендації Всесвітньої комісії з гребель (WCD) як орієнтир⁸.
 - b.** У проєктах з нетрадиційного пошуку, розвідки та видобутку газу буде розкрито відповідно до міжнародних стандартів, що не очікується суттєвого зниження рівня підземних вод або їх забруднення, що вживаються заходи для захисту ресурсів (зокрема, води) та їх повторного використання, що використовується відповідна технологія для безпечного буріння, яка включає інтегровану обов'язку свердловини та випробування під тиском.

¹ Це не стосується спонсорів проєкту, які не залучені масштабю до такої діяльності. «Не масштабю залучені» означає, що відповідна діяльність є супутньою до основної діяльності спонсора проєкту з огляду на частку у загальних прибутках ПБ.

² Це положення не застосовується до спонсорів проєктів, які не беруть істотної участі в таких видах діяльності. Термін «не беруть істотної участі» означає, що відповідний вид діяльності є допоміжним (другорядним) стосовно основної господарської діяльності спонсора проєкту.

³ Під примусовою працею маються на увазі всі види роботи чи послуг, які виконуються не добровільно, до яких особу змушують погрозами застосування сили чи покарання.

⁴ Шкідлива дитяча праця означає зайнятість дітей, яка є економічно експлуаторською, або може бути небезпечною для освіти дитини, або перешкоджати її навчанню, або бути шкідливою для здоров'я дитини, її фізичного, розумового, духовного, морального чи соціального розвитку.

⁵ Ці пункти будуть застосовуватися у разі інвестування в мікрофінансову діяльність.

⁶ Під «знищенням» мається на увазі (i) знищення або серйозне погіршення цілісності району, спричинене суттєвими та тривалими змінами у використанні землі чи води або (ii) зміна осередку проживання, що призводить до неможливості постраждалого району виконувати свою функцію.

⁷ Інвестиції в електропередавальні мережі зі значною часткою генерації на основі вугілля будуть здійснюватися лише в країнах і регіонах з амбітною національною політикою або стратегією захисту клімату (NDC), або якщо інвестиції спрямовані на скорочення частки вугільної генерації у відповідній мережі. У країнах, що розвиваються, теплові станції та когенераційні установки (ТЕЦ), які в основному працюють на вугіллі, можуть співфінансуватися в окремих випадках на основі суворої оцінки, якщо вони роблять особливо вагомий внесок у сталий розвиток, зменшують основні екологічні загрози, і якщо очевидно, що немає більш дружньої до клімату альтернативи.

⁸ Греблі висотою не менше 15 метрів від фундаменту або греблі висотою від 5 до 15 метрів з об'ємом водосховища понад 3 мільйони кубічних метрів.

Додаток №2 Заборонена діяльність

Заборонена діяльність - будь-яке фінансування тероризму, відмивання грошей або Заборонені дії, діяльність, зазначена у діючому законодавстві України, як заборонена для фінансування, а також діяльність, яка визначається неприйнятною для фінансування в рамках Системи екологічного і соціального управління та /або у Екологічній і соціальній політиці Фонду розвитку підприємництва і зазначена у Переліку виключених видів господарської діяльності Фонду розвитку підприємництва.

Заборонені дії - це дії, які включають:

«**Дії, пов'язані з примушенням**» - завдання збитків або нанесення шкоди, або загрозу завдати збитків або нанести шкоду прямо або опосередковано будь-якій Стороні або власності Сторони з метою вплинути неправомірним чином на дії Сторони;

«**Дії, обумовлені змовою**» - домовленість між двома або більше Сторонами, спрямовану на досягнення неправомірної мети, включаючи неправомірний вплив на дії іншої Сторони;

«**Корупційні дії**» - пропонування, надання, отримання або вимагання, безпосередньо або опосередковано, будь-чого, що має цінність, Стороною з метою неправомірного впливу на дії іншої Сторони;

«**Шахрайські дії**» - будь-яка дія або її уникнення, включаючи невірну заяву, що свідомо або з необережності вводить в оману, або є спробою введення в оману Сторони з метою отримання фінансової або іншої вигоди або з метою уникнення зобов'язання;

«**Перешкоджаючі дії**» - стосовно розслідування Дій, пов'язаних з примушенням, Дій, обумовлених змовою, Корупційних дій або Шахрайських дій у зв'язку з реалізацією Програми (а) навмисне знищення, фальсифікація, зміна або приховування доказів, що є суттєвими для розслідування; та/або погрози, переслідування або залякування будь-якої Сторони, щоб перешкодити їй розкрити ту інформацію, що стосується розслідування, або продовжувати розслідування, або (б) дії, що передбачають суттєве перешкоджання реалізації договірних прав перевірки або доступу до інформації.

Додаток № 3 Орієнтовний перелік видів діяльності з високим та суттєвим ризиком

- 1) Великомасштабне первинне сільське господарство або лісорозведення, що передбачає інтенсифікацію, зміну землекористування або перетворення пріоритетних елементів біорізноманіття та/або критично важливих середовищ існування.
- 2) Великомасштабна вирубка лісів або знеліснення великих територій.
- 3) Установки для інтенсивного вирощування птиці або свиней, що мають більше ніж:
 - (а) 85 000 місць для бройлерів, 60 000 місць для курей;
 - (б) 3000 місць для свиней на відгодівлі (понад 30 кг); або
 - (с) 900 місць для свиноматок.
- 4) Великі дамби¹ та інші споруди, призначені для утримання або постійного зберігання води, де новий або додатковий обсяг утримуваної або зберігаємої води перевищує 10 мільйонів кубічних метрів.
- 5) Масштабні роботи з меліорації земель та днопоглиблення моря.
- 6) Діяльність з видобутку підземних вод або штучного поповнення підземних вод у випадках, коли річний обсяг води, що видобувається або поповнюється, становить 10 мільйонів кубічних метрів або більше.
- 7) Роботи з перекачування водних ресурсів між річковими басейнами, якщо таке перекачування має на меті запобігання можливому дефіциту води і якщо кількість перекачуваної води перевищує 100 мільйонів кубічних метрів на рік, або роботи з перекачування водних ресурсів між річковими басейнами, якщо середньобагаторічний стік басейну забору перевищує 2000 мільйонів кубічних метрів на рік і якщо кількість перекачуваної води перевищує 5 відсотків цього стоку (В обох випадках виключається перекачування питної води по трубопроводах).
- 8) Трубопроводи діаметром понад 800 мм і довжиною понад 40 км, термінали та пов'язані з ними споруди для транспортування в великих обсягах газу, нафти та хімічних речовин або для транспортування потоків вуглекислого газу (CO₂) з метою геологічного зберігання, включаючи пов'язані з ними насосні станції
- 9) Установки для зберігання нафтових, нафтохімічних або хімічних продуктів місткістю 200 000 тонн або більше.
- 10) Місця зберігання для геологічного зберігання вуглекислого газу.
- 11) Установки для уловлювання потоків CO₂ з метою геологічного зберігання, де загальний річний обсяг уловлювання CO₂ становить 1,5 мегатонни або більше.
- 12) Муніципальні очисні споруди для стічних вод потужністю понад 150 000 еквівалентів населення.
- 13) Великомасштабні муніципальні об'єкти з переробки та утилізації твердих відходів.
- 14) Установки для переробки та утилізації відходів для спалювання, хімічної обробки або захоронення небезпечних, токсичних або шкідливих відходів.
- 15) Великомасштабні установки для утилізації відходів для спалювання або хімічної обробки безпечних відходів потужністю понад 100 тонн на добу.

- 16) Великомасштабний розвиток туризму та роздрібно́ї торгівлі.
- 17) Будівництво високовольтних повітряних ліній електропередач.
- 18) Великомасштабні вітроенергетичні установки для виробництва енергії (вітрові електростанції).
- 19) Кар'єри та відкриті гірничі роботи, площа яких перевищує 25 гектарів, або видобуток торфу, площа якого перевищує 150 гектарів.
- 20) Промислові підприємства для: (а) виробництва целюлози з деревини або подібних волокнистих матеріалів; (б) виробництва паперу та картону з виробничою потужністю понад 200 метричних тонн на добу.
- 21) Підприємства з дублення шкір та шкур, де потужність обробки перевищує 12 тонн готової продукції на добу.
- 22) Інтегровані хімічні установки, тобто установки для промислового виробництва речовин з використанням хімічних процесів перетворення, в яких кілька блоків розташовані поруч і функціонально пов'язані між собою і призначені для виробництва: основних органічних хімікатів; основних неорганічних хімікатів; фосфорних, азотних або калійних добрив (простих або складних добрив); основних засобів захисту рослин та біоцидів; основних фармацевтичних продуктів з використанням хімічних або біологічних процесів; або вибухових речовин.
- 23) Інтегровані підприємства з первинного виплавлення чавуну та сталі; установки для виробництва кольорових металів з руди, концентратів або вторинної сировини за допомогою металургійних, хімічних або електролітичних процесів.
- 24) Діяльність, яка планується до здійснення або може мати відчутний вплив, включаючи кумулятивний вплив у поєднанні з іншими відповідними минулими, теперішніми та обґрунтовано передбачуваними подіями, на чутливі об'єкти міжнародного, національного або регіонального значення, навіть якщо категорія діяльності не зазначена в цьому переліку. Такі чутливі місця включають, серед іншого, природоохоронні території, що охороняються законом та/або визнані на міжнародному рівні, або запропоновані для такого статусу національними урядами, критичні місця проживання або інші екосистеми, що підтримують пріоритетні особливості біорізноманіття, території археологічного або культурного значення, а також території, що мають важливе значення для корінних народів або інших вразливих груп населення.
- 25) Діяльність, яка може мати значний негативний соціальний вплив на людей або групи людей, які безпосередньо або опосередковано зазнають або можуть зазнати впливу цієї діяльності.
- 26) Діяльність, яка може спричинити значне вимушене переселення або економічне переміщення.

¹Міжнародна Комісія з великих дамб визначає велику дамбу як дамбу висотою 15 метрів або більше від фундаменту. Дамби висотою від 5 до 15 метрів з об'ємом водосховища понад 3 млн. куб. м. також класифікуються як великі дамби.

Додаток № 4 Визначення рівня ризиків

«ВИСОКИЙ РИЗИК»:

a. Проект може спричинити широкий спектр значних негативних ризиків і впливів на населення або навколишнє середовище. Це може бути пов'язано зі складним характером проекту, його масштабом (від великого до дуже великого) або чутливістю місця (місць) реалізації проекту.

При цьому враховується, чи мають потенційні ризики та впливи, пов'язані з проектом, більшість або всі наступні характеристики:

- довгострокові, постійні та/або незворотні (наприклад, втрата основного природного оселища або осушення водно-болотних угідь), яких неможливо повністю уникнути через характер проекту;
- великі за масштабом та/або просторовим охопленням (географічна територія або чисельність населення, що може зазнати впливу, є великою або дуже великою);
- значний негативний кумулятивний вплив;
- значний негативний транскордонний вплив та висока ймовірність серйозних негативних наслідків для здоров'я людей та/або довкілля (наприклад, через аварії, утилізацію токсичних відходів тощо).

b. Територія, яка може зазнати впливу, має високу цінність і чутливість, наприклад, чутливі та цінні екосистеми та оселища (охоронювані законом та визнані на міжнародному рівні території з високою цінністю біорізноманіття), інтенсивне або комплексне вимушене переселення або придбання землі, вплив на культурну спадщину або густонаселені міські райони.

c. Деякі зі суттєвих негативних екологічних і соціальних ризиків і впливів проекту не можуть бути пом'якшені або конкретні заходи щодо пом'якшення вимагають складних та/або неперевіраних пом'якшувальних, компенсаційних заходів чи технологій, або складного соціального аналізу та впровадження.

d. Існує серйозне занепокоєння, що негативний соціальний вплив проекту та пов'язані з ним заходи з пом'якшення можуть призвести до значних соціальних конфліктів або шкоди чи значних ризиків для безпеки людини.

e. Існує історія нестабільності в районі реалізації проекту або в секторі, а також може існувати значне занепокоєння щодо діяльності сил безпеки.

f. Проект² розробляється в правовому або регуляторному середовищі, де існує значна невизначеність або конфлікт щодо юрисдикції конкуруючих відомств, або де законодавство чи нормативні акти не враховують належним чином ризики та наслідки складних проектів, або вносяться зміни до чинного законодавства, або правозастосування є недостатнім.

g. Минулий досвід Позичальника та організацій-виконавців у розробці складних проектів є обмеженим, їхній досвід у сфері екологічних і соціальних питань може викликати значні труднощі або занепокоєння з огляду на характер потенційних ризиків та впливів проекту.

h. Існує серйозне занепокоєння щодо спроможності та зобов'язань, а також досвіду відповідних сторін Проекту щодо залучення зацікавлених сторін.

Існує низка факторів, що знаходяться поза контролем Проекту, які можуть мати значний вплив на показники екологічної і соціальної ефективності та результати проекту.

«СУТТЄВИЙ РИЗИК»:

a. Проект може бути не таким складним, як проекти з високим ступенем ризику, його екологічні і соціальні наслідки можуть бути меншими (від великих до середніх), а місце розташування може бути не у високочутливій зоні, а деякі ризики та впливи можуть бути суттєвими. При цьому враховується, чи мають потенційні ризики та впливи більшість або всі наступні характеристики:

- вони здебільшого тимчасові, передбачувані та/або зворотні, а характер проекту не виключає можливості їх уникнення або усунення (хоча для цього можуть знадобитися значні інвестиції та час);
- існують побоювання, що негативний соціальний вплив проекту та пов'язані з ним заходи з пом'якшення можуть призвести до обмеженого рівня соціального конфлікту, шкоди або ризиків для безпеки людини;
- вони є середніми за масштабами та/або просторовим охопленням (географічна територія та чисельність населення, яке може зазнати впливу, є середніми або великими);
- потенціал кумулятивного та/або транскордонного впливу може існувати, але він є менш серйозним і його легше уникнути або пом'якшити, ніж для проектів з високим ризиком; та
- існує середня або низька ймовірність серйозних негативних наслідків для здоров'я людей та/або довкілля (наприклад, внаслідок аварій, утилізації токсичних відходів тощо), а також відомі та надійні механізми для запобігання або мінімізації таких інцидентів.

b. Очікується, що вплив проекту на території з високою цінністю або чутливістю буде меншим, ніж проектів з високим рівнем ризику.

c. Пом'якшувальні та/або компенсаційні заходи можуть бути розроблені швидше і бути більш надійними, ніж у проектах з високим ризиком.

d. Діяльність розвивається в правовому або регуляторному середовищі, де існує невизначеність або конфлікт щодо юрисдикції конкуруючих відомств, або де законодавство

або нормативні акти не враховують належним чином ризику та наслідки складних проектів,

або вносяться зміни до чинного законодавства, або правозастосування є слабким.

e. Минулий досвід Позичальника та установ-виконавців у розробці складних проектів є обмеженим у деяких аспектах, а їхній досвід у сфері екологічних і соціальних питань свідчить про певні проблеми, які можуть бути легко вирішені за допомогою підтримки у впровадженні проекту.

f. Існує певне занепокоєння щодо спроможності та досвіду в управлінні залученням

зацікавлених сторін, але ці проблеми можуть бути легко вирішені за допомогою підтримки у впровадженні.

"ПОМІРНИЙ РИЗИК":

- a.** потенційні негативні ризики та впливи на населення та/або навколишнє середовище не є значними. Це пов'язано з тим, що проєкт не є складним та/або великим, не передбачає діяльності, яка може завдати шкоди людям або навколишньому середовищу, і розташований далеко від екологічно або соціально чутливих територій. Таким чином, потенційні ризики, впливи та проблеми, ймовірно, матимуть наступні характеристики:
- передбачувані і, як очікується, тимчасові та/або зворотні;
 - незначні за масштабами;
 - специфічні для конкретного об'єкту, без ймовірності впливу за межами фактичного впливу проєкту, та низька ймовірність серйозних негативних наслідків для здоров'я людини та/або навколишнього середовища (наприклад, не передбачає використання або утилізації токсичних матеріалів, очікується, що звичайні заходи безпеки будуть достатніми для запобігання нещасним випадкам тощо).
- b.** Ризики та наслідки проєкту можна легко пом'якшити у передбачуваний спосіб.

Проєкт класифікується як проєкт з «**НИЗЬКИМ РІВНЕМ РИЗИКУ**», якщо його потенційні несприятливі ризики та впливи на населення та/або навколишнє середовище, ймовірно, є мінімальними або несуттєвими. Такі проєкти, мають незначні ризики та впливи або взагалі не мають жодних негативних ризиків та впливів, і не потребують подальшої екологічної і соціальної оцінки після первинного скринінгу.

Рекомендоване навчання:

- <https://unccelearn.org/courses/?language=en>
- <https://www.ifc.org/en/what-we-do/sector-expertise/sustainability/tools-for-clients>